

Johannes 3:1-8

ds. R. D. Anderson te Katwijk (laatst aangepast nov. 2006)

Aanwijzinging voor de liturgie

Na de zegengroet: Ps. 121:1, 2

Lezing van de Schrift: Joh. 1:29-34; 3:1-36

Na de lezing: Ps. 38:1, 2, 3, 4, 5 (een passend gebed bij de belijdenis van zonde voor de doop van Johannes en de angst voor Gods komst door hem aangekondigd)

Lezing van de Tekst: Joh. 3:1-8

Na de Preek: Gez. 17:3, 4

Belijdenis: Gez. 3 / of wet en Ps. 19:5

Na de collecte: Ps. 121:3, 4

Gemeente van onze Here Jezus Christus, de wedergeboorte is een belangrijk deel van het onderwijs van onze Here Jezus, en van zijn apostelen. Het komt terug in verschillende brieven van het Nieuwe Testament. Maar het is in wezen allemaal begonnen met een gesprek tussen onze Here Jezus en een zekere Nikodemus. Dit gesprek heeft Johannes opgetekend in zijn evangelie, niet omdat het zo boeiend is, maar omdat het ook voor ons geloofsleven zo belangrijk is. Ook aan ons zegt de Here: ‘niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij hij geboren wordt uit water en geest.’

Wij vatten de preek daarom samen met een vraag ...

Bent u al binnen? Geboorte uit Water en Geest als paspoort tot Gods Koninkrijk

- 1) Nikodemus zat er buiten
- 2) Een nieuwe verwekking is nodig
- 3) Een leven voor eeuwig is het resultaat

1) Nikodemus zat er buiten

Broeders en zusters, wij zijn vaak al te geneigd om Nikodemus af te schrijven als domme Farizeeër. Dom was hij niet. Je leest in vers 1: *Zo was er een Farizeeër, een van de Joodse leiders, met de naam Nikodemus.* En geheel ongelovig was hij ook niet. Hij spreekt Jezus aan met de titel ‘rabbi’ en erkent Hem dus als leraar. Bovendien, blijkt uit vers 2 dat hij een vertegenwoordiger is van meerdere Farizeeën die wat in Jezus zien. “Wij weten dat u een leraar bent” zegt hij. Dit moet dan ook inhouden dat deze Farizeeën wat gezien hebben van de wondertekens die Jezus kort geleden in Jeruzalem verricht had. Er staat niet voor niets in 2:23: “Toen Jezus op Pesach in Jeruzalem was, kwamen veel mensen tot geloof in zijn naam, omdat ze de wondertekens zagen die hij deed.”

Nikodemus zal ook wel gedoopt zijn geweest door Johannes de Doper, die in deze tijd nog druk bezig met dat werk was. De doopactiviteiten van Johannes en ook van de discipelen van Jezus vormen de achtergrond van dit gesprek.

Duizenden mensen stromen in deze tijd naar de Jordaan, naar deze alom erkende profeet. De man gekleed in kameelhaar die niets anders at dan sprinkhanen en wilde honing. Hij riep iedereen op om de zonden te belijden en daarvan gewassen te worden door de doping in de Jordaan. En mensen deden het ook. Iedereen was onder de indruk. Men ging vrijuit in het openbaar hun zondige geheimen bekennen en belijden om door Johannes gedoopt te worden. Men was bang. Want zijn boodschap was zowel onvoorstelbaar verblijdend als angstig.

Johannes zei dat hij de voorloper van de Christus was, de allang van God verwachte koning die alweer Gods koninkrijk in Israël zou herstellen. Hij zei dat hij degene was die de weg van God zelf moest voorbereiden. En als God eindelijk tot zijn volk terugkeert, dan moet men zich van alle zonde ontdoen. Vandaar dat het niet meer zo uitmaakte wie je intiemste geheimen overhoorde, je moest van je zonden af. Belijden maar aan Johannes en laten dopen! Dan maar goed een verbeterd leven leiden want spannende tijden zouden het worden.

Ook Nikodemus zal gehoord hebben bij deze menigte. Ook hij wilde zich voorbereiden op Gods komst. Ook hij zal gedoopt zijn door Johannes nadat hij belijdenis van al zijn zonden gedaan had. En ook hij is te meer onder de indruk en in spanning gekomen toen hij merkte dat de grote opvolger van Johannes er al was. Jezus uit Nazareth. De man die onmiddellijk na zijn doop door Johannes Gods Geest gekregen had, zichtbaar voor iedereen als een duif. De man over wie Gods stem direct vanuit de hemel door zoveel mensen aangehoord werd. *Dit is mijn Zoon in wie ik een welbehagen heb.*

Onvoorstelbaar. Van deze man moet Nikodemus meer leren. Hoe zal het straks met Gods koninkrijk gaan? Zo komt Nikodemus 's nachts bij Jezus. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat Nikodemus bang was. De dagen waren vroeg. De latere haat tegen de Here Jezus vanuit de kamp van de Farizeeën was er nog niet. Johannes zegt niet waarom hij 's nachts kwam, alleen dat het zo gebeurd is. Nikodemus komt 's nachts bij Jezus voor een gesprek. Hij is een nederige man, een gelovige man – dat zie je ook uit wat hij later voor Jezus gedaan heeft – maar hij is ook een zeer belangrijk man, een leider in Israël.

Daarom mag Nikodemus zich zeker gevleid voelen als Jezus een belangrijke leeruitspraak tegenover Nikodemus doet. Voor een privé gesprek is dat bijzonder! Maar Nikodemus komt namens de Farizeeën langs, die wat in Jezus vanwege zijn tekenen zien.

Het belang van de woorden die Jezus hier spreekt zie je uit de manier waarop hij ze inleidt. Een buitengewone manier waardoor hij de profetische aard, het gezag van God erin, onderstreept. Johannes vertaalt daarom het eerste paar woorden niet. Jammer dat onze vertaling dat wel doet. Want Jezus zegt letterlijk: *Amen, amen zeg ik u.* Dat is heel bijzonder. Want niemand in die dagen gebruikte het woord “amen” op deze manier. Dat woordje “amen” was een bijzonder woord dat gereserveerd werd voor het bevestigen van lofprijzingen aan God, of in uitzonderlijke gevallen voor het aanvaarden van een vloekuitspraak. Jezus spreekt nu met goddelijk gezag. Wat zegt Hij?

Vers 3b. “alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.”

Nikodemus is niet dom. Hij weet dat dit figuurlijke taal is, maar hij snapt niet wat Jezus bedoelt. Daarom vraagt hij “Hoe kan iemand geboren worden als hij al oud is? Hij kan toch niet voor de tweede keer de moederschoot ingaan en weer geboren worden?”

Vandaar komt de uitleg van Jezus, waarop Nikodemus antwoordt: (v.9) “Maar hoe kan dat?” Jezus maakt dan duidelijk dat Nikodemus Gods koninkrijk niet binnen kan gaan zoals hij is. Ondanks zijn interesse in Jezus, ondanks zijn begeerte om zijn leven te beteren. Hij staat er buiten. Je moet uit water en Geest opnieuw geboren worden.

Maar als die geleerde Farizeeër Jezus' woorden niet kon begrijpen, kunnen wij dat wel?

2) Een nieuwe verwekking is nodig

Jezus' verbazing op Nikodemus' onbegrip is niet geheel ongefundeerd. Wat Hij hier zegt houdt direct verband met wat Nikodemus zelf had kunnen horen uit de mond van Johannes de Doper.

Had Johannes de Doper niet gesproken over degene die na hem zou komen? Had hij niet gezegd: *Ik doop u met water, maar Hij die na mij komt zal u met de heilige Geest en met vuur dopen.* En iedereen had nu gezien hoe Jezus de Geest gekregen had in de vorm van de neerdalende duif. Jezus was toch nu in staat om de Geest uit te delen? Maar hoe zou Hij dat doen? Wat is dat “dopen met de Geest”? En wanneer zou dat gebeuren?

Jezus zegt hier duidelijk dat water en Geest samen nodig zijn om in Gods koninkrijk te komen. Een waterdoop dus waar de Geest ook meewerkt en waar ook gesproken kan worden van een nieuwe geboorte.

Jezus begint hier te leren over iets waarmee Hij nog niet aan begonnen is. *Hij* doopt nog niet. Johannes de Doper doopt wel, ook de discipelen van Jezus, maar Jezus zelf niet. Waar Hij over spreekt is iets dat nog in de toekomst ligt. Drie jaar in de toekomst om precies te zijn. Verderop helpt Johannes ons dit begrijpen met een zijopmerking. Ik lees uit hoofdstuk 7:37-39.

Op de laatste dag, het hoogtepunt van het feest, stond Jezus in de tempel, en hij riep: 'Laat wie dorst heeft bij mij komen en drinken! "Rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in mij gelooft," zo zegt de Schrift'. Hiermee doelde hij op de Geest die zij die in hem geloofden zouden ontvangen; de Geest was er namelijk nog niet, want Jezus was nog niet tot Gods majesteit verheven.

Niet dat dat geloof van Nikodemus en andere discipelen niet door God bewerkt is geweest. En niet dat Gods Geest daar geen rol in gespeeld heeft. Maar wij hebben het hier over de Geest zoals die door de Vader aan Jezus na zijn doop geschonken is en straks, ja pas straks, door Jezus vanaf de Pinksterdag aan de gelovigen geschonken zal worden.

Pas dan is er echt sprake van het binnengaan in Gods koninkrijk, want pas dan is er sprake van een echte koning op de troon! De troon van Gods hemelse tempel, de troon waarop de Here Jezus in de hemel nog steeds zit en vanwaar Hij ons nog steeds regeert.

Dan pas wordt gedoopt in Jezus' naam. Dan pas is er een doop van water en Geest omdat er echt sprake is van een nieuw leven.

Dan iets ook daarover. Het lijkt erop dat Nikodemus Jezus' beeldspraak hier opvat als een opnieuw geboren worden. Hij spreekt tenslotte over het opnieuw de moederschoot ingaan. Toch zijn Jezus' woorden op twee punten voor tweemaal uitleg vatbaar.

Allereerst, dat woord "geboren" kan ook "verwekt" betekenen. Jezus maakt het hier niet duidelijk, maar zijn discipelen straks wel. Denk aan Johannes' eerste brief waar hij naast het begrip opnieuw geboren c.q. verwekt worden ook spreekt van het zaad ervan. Dat doet Petrus ook in het eerste hoofdstuk van zijn eerste brief. En ja, als je van zaad spreekt, dan wordt duidelijk dat je eigenlijk niet op een nieuwe geboorte doelt, maar een nieuwe verwekking. Het leven volgens de Bijbel begint inderdaad ook niet bij geboorte, maar bij de verwekking.

In onze tekst kan je dit ook wel een beetje zien. Jezus maakt duidelijk dat er een middel is om deze nieuwe geboorte c.q. verwekking tot stand te brengen. Dat is het water en de Geest. Maar een middel heb je strikt gezien niet echt nodig bij een geboorte, of het moet de moeder zijn. Johannes en Petrus maken dit middel duidelijk door de spreken van de wederverwekking door het zaad van God. En dat zaad volgens Johannes is Gods Geest. Het is de Geest die God gebruikt om dit nieuw leven in ons tot stand te brengen, om ons opnieuw te doen verwekken.

Dit brengt ons gelijk op het tweede dubbelzinnige in Jezus' woorden – hier waarschijnlijk opzettelijk. Het woordje "opnieuw" kan ook betekenen "van boven". Beide betekenissen passen hierbij. De verwekking waar Jezus het over heeft is een nieuwe verwekking, maar het komt ook wel van boven!

Daarom spreekt Johannes in zijn eerste brief over een "uit God verwekt" worden. Deze nieuwe verwekking maakt ons pas echt *Gods* kinderen.

Dan is de bekering en waterdoop niet alleen een teken van afwassing van zonden, maar ook van dit nieuw leven gegeven door de Geest van Jezus.

Dit nieuw leven moet je dus van Jezus hebben. Zonder het werk van zijn Geest gebeurt het niet. Hij moet het je geven, en Hij laat je zo Gods koninkrijk binnen, het koninkrijk waarvan Hij de koning is.

Maar waarin bestaat dat nieuw leven nu en hoe weet je dat je deze Geest van Jezus gekregen hebt? Want wat was dan het verschil tussen het oprechte geloof van Nikodemus en andere oudtestamentische gelovigen en mensen die nu in Christus toetreden tot Gods nieuwe koninkrijk?

Jezus legt dit een beetje uit voor Nikodemus in het vervolg. Wij lezen in de verzen 6-8.

“Wat geboren (of beter “verwekt”) is uit een mens is menselijk, en wat geboren (“verwekt”) is uit de Geest is geestelijk. Wees niet verbaasd dat ik zei dat jullie allemaal opnieuw geboren (“verwekt”) moeten worden. De wind waait waarheen hij wil; je hoort zijn geluid, maar je weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat. Zo is het ook met iedereen die uit de Geest geboren is.”

Jezus wijst dus naar de wind. Dat is iets mysterieus, vooral in die dagen. Je snapt het niet. Waar komt het vandaan? Waar gaat het naartoe? Zo gaat het met mensen die door Christus' Geest opnieuw verwekt zijn. Je begrijpt hen niet, als je zelf niet opnieuw verwekt bent. Je snapt nou niet waarover ze het hebben, wat hen beweegt en wat zij nu geloven. Christus' Geest doet ons de boodschap van Christus begrijpen, waarom Hij moest lijden om onze zonden te betalen, waarom Hij tegelijk mens en God moest zijn. Hoe nodig het is om zijn vlees te eten en zijn bloed te drinken om één met Hem te worden. Een ongelovige snapt er niets van. De Geest van Christus opent onze harten ervoor.

Johannes laat zien in de rest van zijn evangelie hoe Jezus drie jaar lang over deze hemelse dingen geleerd heeft. Wie Hij was: echt vanuit de hemel Gods eniggeboren Zoon. Wat Hij moest doen: lijden en sterven om de zonden en wederom uit de dood opstaan. Hoe nodig dat is voor de mensen. Johannes laat dan ook gelijk zien hoe dit alles steeds op onbegrip stuitte, zelfs bij de twaalven. Bij sommigen betekende dat dat ondanks de vele wondertekens, zij geheel van Jezus afhaakten. De leiders uit Jeruzalem wilden Hem zelfs doden. De twaalven probeerden Hem ondanks hun onbegrip trouw te blijven al konden zij ook niet bij dat Hij moest sterven. Zelfs na de opstanding begrijpen ze niet waarom het allemaal zo moest.

Pas bij de Pinksterdag als Jezus met zijn Geest de harten begint te dopen merk je de grote verandering. Ze zien ineens in hoe het Oude Testament hierop aangestuurd heeft, dat de Christus moest sterven en wederom opstaan om de dood voor ons te overwinnen. Dát is het werk van Gods Geest. Dát is Christus' doop met de Geest. Een ieder die tot geloof komt en niet alleen vertrouwen op God stelt, maar inziet wie Jezus is en waarom zijn lijden en sterven zo nodig is, die is door Christus' Geest gedoopt. Hij is een nieuw mens geworden. Tot nieuw leven gewekt en daarom ook echt Gods kind geworden. Je kunt niet oprecht in Jezus Christus en die gekruisigd geloven, zonder dat je ook echt Gods kind bent, door zijn Geest, via Jezus gezonden, opnieuw verwekt.

Ja, er zijn Christenen die vreselijke moeite hiermee hebben. Ze geloven oprecht in de boodschap van de Bijbel, in Jezus en die gekruisigd, maar tobben erover of zij dan ook door de Geest verwekt of wedergeboren zijn. Maar Jezus legt het uit in heel dit Evangelie. Als je Hem leert erkennen voor wie Hij werkelijk is, dan is dat alleen omdat Hij je zijn Geest gegeven heeft. Dan bid je ook als kind dat “onze Vader” van harte.

En dat zaad van Gods Geest, dat schenkt je dan een flinke troost. En dat is kort ons laatste punt ...

3) Een leven voor eeuwig is het resultaat

Wij zien hier eigenlijk verschillende activiteiten van Gods Geest die ons troost geven.

Allereerst is het Gods Geest die onze harde harten verzacht om de boodschap van een gekruisigde verlosser te aanvaarden. Dat is zeer vernederend; dat je je eigen verlossing niet kan verdienen. Tegelijk is het zeer troostgevend. Als je van harte hierin gelooft is dat Gods werk. Hij is met je bezig. Hij zal je dan ook niet loslaten.

In de tweede plaats is er de belofte dat Gods zaad van de Geest in je blijft. Dat benadrukt Johannes in zijn eerste brief.

Ten derde doet Gods blijvende zaad ons groeien. Net als een pas verwekte kind groeit, zo ook wij in het geloof. De zondige oude mens leren wij meer en meer afleggen, en zo worden wij meer en meer aan Christus gelijk. Zo laten wij steeds meer de vruchten van de Geest zien in ons leven en is er sprake van zelfverloochening en een groeiende liefde voor God en onze naasten. Dit bewerkt Gods Geest door het Woord.

Ten vierde maakt Gods Geest ons bekwaam om Hem in zijn koninkrijk te dienen. Hij geeft ons een vaste hoop en verwachting, een toekomst waar we naar uitkijken en waarvoor wij in dit leven staan. En dat is wat Petrus met de wederverwekking in zijn eerste brief benadrukt.

Broeders en zusters, laten wij de rijkdom hiervan inzien. Wij mogen met Christus verbonden zijn. Wij mogen verstaan wat Hij voor ons heeft gedaan en nog doet. Dat is het levende geloof dat zijn Geest alleen kan geven. Wij zijn dan gedoopt door Hem, niet alleen in het reinigende doopwater, maar ook door zijn Geest die in onze harten gegeven is.

Loof de Here en laat de Geest zijn vrucht in uw leven bewerken. Amen.